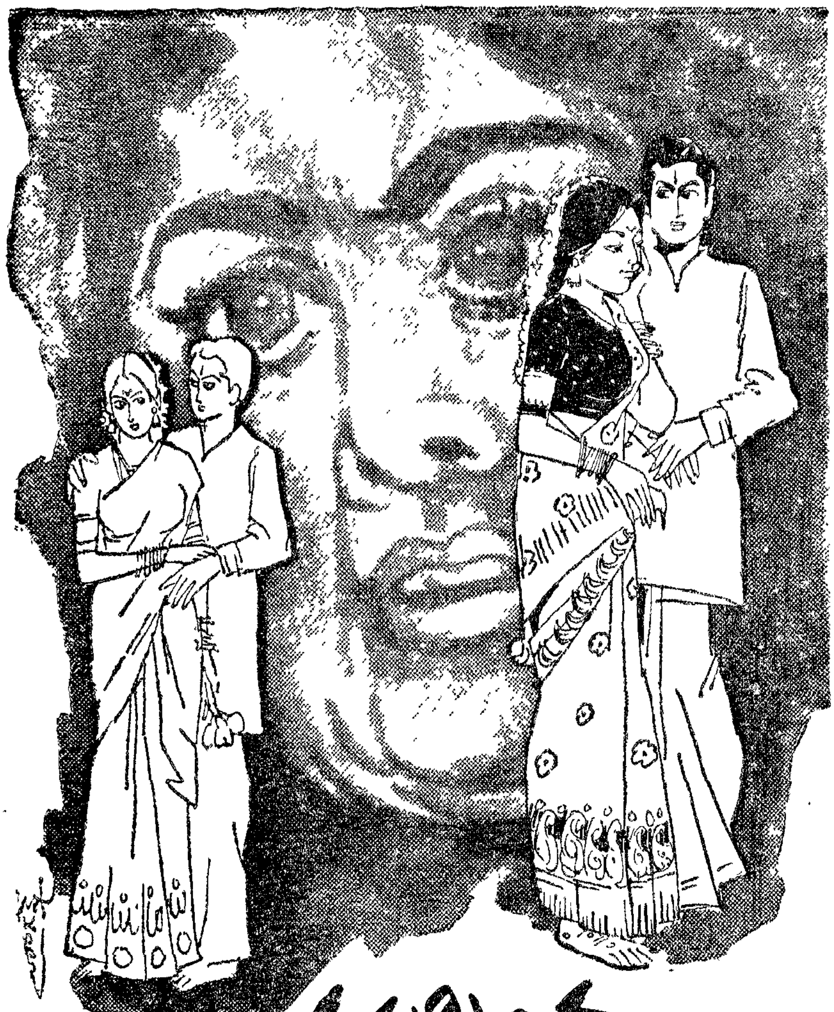

అనుబంధం

రంగధామ్

విశాఖపట్నం నుంచి శ్రీకృష్ణమూర్తి రాసిన ఉత్తరం చదువుకుని తెగ మురిసిపోయింది సత్యవతమ్మ. "వెర్రినాగన్న! నన్ను వదిలి ఒక్క నిముషం ఉండలేడు. ప్రొద్దున్న లేచిన దగ్గర్నుంచీ రాత్రి పడుకునేవరకు వాడికి అన్నీ నే అమర్చాల్సిందే. ఏమనీ చాతకాదు. భోజనం చేసేటప్పుడు కూడా నేను ప్రక్కనుండి ఇవీ అవీ చెప్పి తినిపించాలిసిందే. పాపం! అక్కడ ఏమవస్థ పడుతున్నాడో ఏమో!" అని ప్రక్కయింటి రత్తమ్మతో మాట్లాడుతూ అంది.

"అవును మరి. నెలల పిల్లాడి దగ్గర్నుంచి నువ్వే పెంచావు. తల్లి నెరుగడు కాని నిన్నే తల్లనుకున్నాడు. బుద్ధిమంతుడు గాబట్టి చదువుకుని వృద్ధిలోకి వస్తున్నాడు. మరి రంగణ్ణి అలాగే పెంచావు. మరి వీడు ఇంకా పరీక్షలు తప్పుతునే ఉన్నాడు." అంది రత్తమ్మ.

ఇప్పటికీ ఏభైయ్యేళ్ళు దాటాయి. సత్యవతమ్మ భర్త పోయి పదిహేనేళ్ళయింది. ఆమెకు సంతానం లేదు. భర్త మరొక రెండేళ్ళకు పోతాడనగా చెల్లెలు సీతమ్మ ఇద్దరి పిల్లలతో, నిరాధారంగా అక్క దగ్గరకు వచ్చేసింది. చెల్లెల్నీ, చెల్లెలి బిడ్డల్నీ ఆదరించి అభిమానించింది సత్యవతమ్మ. చెల్లెలి కొడుకు కృష్ణమూర్తి. కూతురు కమల. మరొక రెండేళ్ళలో భర్త చనిపోతూ దగ్గర బంధువుల అబ్బాయి రంగయ్యనే కుర్రవాణ్ణి దత్తత చేసుకున్నారు.

మనుషులతో అభిమానాలూ, మమతలూ ఎలా పెరుగుతాయో ఎవరికీ తెలియదు. పెంచుకున్న కొడుకైన రంగయ్యమీదకన్నా, చెల్లెలి కొడుకైనా కృష్ణమూర్తిమీదే ఆవిడ కెక్కువ అభిమానం. దానికి కారణం ముఖ్యంగా పైకి కన్పించేది, కృష్ణమూర్తి పెత్తల్లిమీద చూపించే విపరీతమైన అభిమానం. ప్రతి పనికీ అతను పెత్తల్లిని అనుమతి అడుగుతాడు. అన్నిపనులు పెత్తల్లికి చెప్పి చేస్తాడు. మాటలు వచ్చిన దగ్గర్నుండీ, "పెద్దమ్మా! ఏ బట్టలు తొడుక్కోమంటావు?" "పెద్దమ్మా, చదువుకోనా?", "పెద్దమ్మా, ఆడుకోనా?" అని పెత్తల్లి అడుగుజాడలలో నడుస్తూ ఆవిడకు సంతోషము కలుగజేస్తూ నడుచుకుంటాడు. కమల కూడా అదేవిధంగా అన్ని విషయాలలోనూ పెత్తల్లి ననుసరిస్తూ. వాళ్ళిద్దరికీ తల్లి చాలా చిన్నతనంలోనే కరువవడంవల్ల, పెత్తల్లి మీదే ఆధారపడి పెరిగారు.

సత్యవతమ్మకు చాలా ఆస్తి ఉంది. ఆమె మనిషి చాలా చక్కనిది. మనసు కూడా మంచిదే. అఖండమైన తెలివి తేటలు గల వ్యక్తి. బంధువుల నాదరించటంలోనూ, పేదవారి కుపకారం చెయ్యటంలోనూ ఆమెకు ఆమే సాటి. ఎన్నో తీర్థయాత్రలు చేసింది. ఆయుర్వేద వైద్యం, జ్యోతిషం, వేదాంతం మొదలైన వాటన్నిటిలోనూ కొంత ప్రవేశం కల వ్యక్తి. ఆ చుట్టుప్రక్కల వారందరికీ ఆమే ఉచితంగా మందు లిచ్చేది. శ్రీకాకుళంలో ఆమెకు మూడిళ్ళున్నాయి. తనకు సంతానం లేకపోయినా ఎంతమంది పిల్లలకో సాయం చేసింది.

తన చేతులతో పెంచిన చెల్లెలి పిల్లలిద్దరియందూ ఆమెకు గల మమకారం సాటిలేనిది. తన దత్తపుత్రుడైన రంగడియందు ఆమెకు అంత మమకారం లేకపోవడానికి అతని ప్రవర్తన కూడా కొంత కారణం కావచ్చు. వా డెప్పుడూ అల్లరిచిల్లరిగా తిరుగుతూండేవాడు. వాడికి చదువు సరిగ్గా అబ్బలేదు. స్కూలు ఫైనలు రెండుసార్లు తప్పాడు. ఇంటికెప్పుడు వస్తాడో, ఎప్పుడు వెళ్తాడో తెలియదు. సత్యవతమ్మ వాడి విషయం పట్టించుకోవ

దమే మానేసింది. మీగడతో తోడుబెట్టిన గడ్డపెరుగు కృష్ణమూర్తికి తను స్వయంగా దగ్గర కూర్చుని కృష్ణమూర్తి చేత తినిపిస్తే, రంగడికి పల్చని మజ్జిగ కూడ కరువయ్యేది. ఆదరంతోనూ, ఆప్యాయతతోనూ కృష్ణమూర్తి పెరిగితే నిర్లక్ష్యంతోనూ, చీవాట్లతోనూ రంగడు పెరిగాడు.

చెడు సావాసాలలో పడి చెడు తిరుగుళ్ళు తిరుగుతున్నాడని తెలిసి రంగడి విషయం ఆమె నిరక్తి చెందింది. ఉద్యోగంలో ప్రవేశ పెట్టించాలని ప్రయత్నించింది. ఏవేవో చిన్న చిన్న ఉద్యోగాలు నాలుగైదు చేశాడు. దేనిలోనూ స్థిరంగా ఉండలేదు. వాడికి ఇరవైయేళ్ళు దాటి, ఇరవై ఒకటో ఏడు వచ్చాక, పెళ్ళిచేస్తే కొంత స్థిరత్వం వస్తుందని అందరూ అనసాగారు. అప్పటికి కృష్ణమూర్తి విశాఖపట్నంలో ఎం. ఏ. పాసయి, ఉన్నవూరైన శ్రీకాకుళం కాలేజిలో లెక్చరరుగా చేరాడు. అతనికి కూడా పెళ్ళిసంబంధాలు వస్తున్నాయి. పెత్తల్లి ఏది చెప్తే అది చేస్తాడని అందరికీ తెలుసు కాబట్టి, పెద్ద పెద్దవారంతా వేలకొద్దీ కట్నాలిస్తామని వస్తున్నారు, ఆమెవద్దకు! తమ పిల్లల్ని చేసుకోమని ప్రార్థిస్తూ.

చిన్నప్పటినుండీ అన్ని విషయాలలోనూ పెత్తల్లి మాట ప్రకారం నడుచుకోవటం అలవాటయిన కృష్ణమూర్తి, పెళ్ళి విషయంలో కూడా ఆమెకే నిర్ణయాధికారం వదిలేశాడు. కాని చాలాకాలం నుండీ అతని మనస్సులో ఒక కోరిక ఉంది. అతని హృదయం ఒక అందమైన పిల్ల ఆకర్షించింది. ఆ పిల్లని చూసినప్పుడల్లా అతని మనస్సు రెపరెప లాడుతుండేది. విశాలమైన కన్నులు, మెరిసే ఎర్రటి చెక్కిళ్ళు పొడుగాటి జడా, సన్నని నడుమూ గల ఇందిర అనే పద్నెనిమిదేళ్ల అమ్మాయి, వీళ్ళుంటున్న వీధి చివర ఇంట్లో ఉంటున్న ఒక బీద స్కూలు మాస్టారి మూడో అమ్మాయి. ఆమె పధ్నాలుగో ఏటి నుండి కృష్ణమూర్తి మనసులో తిరుగుతూ కళ్ళల్లో మెదులుతుండేది ఆమె రూపం. ఇందిర తన విశాలమైన కళ్ళతో, కృష్ణమూర్తి వైపు చూసిందంటే, ఆ రాత్రి కృష్ణమూర్తికి సరిగ్గా నిద్రపట్టేదికాదు. ఇందిరను పెళ్ళిచేసుకుంటానని, పెత్తల్లితో అనేకసార్లు చెప్పాలని ప్రయత్నించాడు. కాని తనంత తను ఒకమ్మాయిని పెళ్ళి చేసుకుంటానంటే పెత్తల్లి ఏమంటుందో అని చాలారోజులు భయపడి ఊరుకున్నాడు. చివరికి ఒకరోజున సత్యవతమ్మ ఏవో పెళ్ళి సంబంధాల గురించి మాట్లాడుతూంటే, తనే మెల్లిగా ఇందిర సంగతి కదిపాడు. గట్టిగా తనకా అమ్మాయిని చేసుకోవాలని ఉందని చెప్పలేకపోయినా, ఆమె అందం గురించి పొగిడాడు. ఆ పిల్లను చేసుకుంటే బాగుంటుం దన్నట్లు సూచించాడు.

“ఆ, వాళ్ళకేముందిరా. తిండికే సరిగ్గా లేక అవస్థ పడుతున్నారు. వాళ్ళు కట్న మేమిస్తారు? లాంఛనాలేం జరుపుతారు? మనకు తగిన సంబంధం ద్రాక్షారం జమీందారుగారిదేరా. పదివేలు కట్నం ఇస్తామంటున్నారు. లాంఛనాలన్నీ జరుపుతామంటున్నారు. పిల్ల చామనచాయగా పార్వతీ దేవిలా ఉంటుంది....”

ఇక కృష్ణమూర్తి వినలేకపోయాడు. మనసులో మెరిసిన ఇందిర, వాయిలు పైట చెంగులో మొహం పెట్టుకుని భోరున ఏడవ్వా లనిపించింది అతనికి.

రంగడికీ కూడా పెళ్ళి సంబంధాలు వస్తున్నాయి. కాని కృష్ణమూర్తికి వచ్చినంత పై స్థాయిలో రావడంలేదు. ముఖ్య కారణం బంధువు లందరిలోనూ, సత్యవతమ్మ తన ఆస్తి నంతా కృష్ణమూర్తికే చెందేట్లు చేస్తుందనీ, రంగడి కేమీ ఇవ్వదనే అభిప్రాయం కలిగింది. ఆమె భర్త ఆమెకు సర్వాధికారాలతోనూ వీలు వ్రాశాడు. అంతేకాక భర్త చనిపోయినప్పుడున్న ఆస్తిలో సగమే మిగిలింది, కృష్ణమూర్తి చదువు పూర్తయ్యేసరికి. కమల పెళ్ళికి చాలా డబ్బు ఖర్చయింది. పైగా బంధువులు వచ్చి నెలల కొద్దీ తిష్ఠ వెయ్యడం అంతా ఆడపెత్తనం అవడంవల్ల, ఆస్తి సగం హరించడంలో విశేషమేమీలేదు. చివరికి రంగడికి మిగిలేదేమీ ఉండదనీ, వాడిని ఆవిడ ఎల్లాగూ సరిగ్గా చూడదని అంతా గ్రహించారు. సత్యవతమ్మకు కూడా రంగడికి చదువు లేకపోవడంవల్లా, అల్లరిచిల్లరిగా తిరుగుతున్నాడనీ, వాడికి తగిన సంబంధం రాదనీ తెలుసు. అందువల్ల వాడి విషయంలో తనేమీ పట్టించుకో దల్చుకోలేదు. ఆమె దృష్టి ఎంతసేపూ ఎం. ఏ. పాసయి లెక్చరరుగా, నలుగురి దృష్టినీ ఆకర్షిస్తున్న కృష్ణమూర్తి పైనే ఉంది. అతని వివాహం ఘనంగా జరగాలి.

అనుకున్నట్లుగానే కృష్ణమూర్తి వివాహము ద్రాక్షారం జమీందారుగారి అమ్మాయితోనే జరిగింది. అతనికి వచ్చిన కట్నం పదివేలూ బ్యాంకులో అతని పేరనే వేసి, పెళ్ళి ఖర్చు తనే భరించింది. ఆ దంపతుల్ని చూసినవారంతా శివ పార్వతులులా ఉన్నారన్నారు. కృష్ణమూర్తి పొడుగ్గా తెల్లగా ఉంటాడు.

ఈ పెళ్ళి జరిగిన కొద్ది రోజులకు ఒకనాడు తమ వీధి చివర ఉండే స్కూలు మాస్టారు తనతో మాట్లాడడానికి వస్తే, కొద్దిగా ఆశ్చర్యపడింది సత్యవతమ్మ. అతడు తన మూడో కూతురైన ఇందిరను రంగడికిచ్చి వివాహం చేసుకోమని అడిగాడు. దానికి కారణం రంగడే స్వయంగా ఆయన వద్దకు వెళ్ళి, తను ఇందిరను వివాహం చేసుకుంటానని చెప్పడమేట. ఈ సంగతి విన్నప్పుడు ఆమెకు చాలా కోపం వచ్చినా, కొద్దిసేపు ఆలోచించిన తరువాత, ఆమె ఈ వివాహానికి అంగీకరించింది. రానురాను రంగడి చేష్టలు ఆవిడని విసిగిస్తున్నాయి. పెళ్ళాం వస్తేనైనా బాగుపడవచ్చు ననుకుంది. పైగా వాడు కృష్ణమూర్తిలా తను చెప్పిన మాట వినే రకం కాదు. అందుచేత వాడిష్టప్రకారమే చేయదల్చింది. రంగడికి అంతకన్నా మంచి సంబంధం రాదనుకుంది.

రంగడి వివాహం నిరాడంబరంగా జరిగిపోయింది. కోడలికి పది తులాల బంగారం పెట్టింది సత్యవతమ్మ. లోకం మాత్రం రంగడి పెళ్ళిని కృష్ణమూర్తి పెళ్ళితో పోల్చి చూసుకుని సత్యవతమ్మ పక్షపాత దృష్టి నాడిపోసుకున్నారు.

అనుబంధం

కొద్ది నెలల తేడాలో ఇద్దరు కోడళ్ళూ కాపరానికి వచ్చారు. కృష్ణమూర్తి భార్యపేరు వరళ. వాళ్ళిద్దరికీ పడకగది మేడ పైన. అసలే ఆమె జమీందారుల బిడ్డ. దానికి తోడు లెక్చరరుగారి భార్య. అందు వల్ల ఆమే, ఆమె భర్తా, భోజనానికి తప్ప క్రిందికి దానేవారు.. కాఫీ ఫలహారాలు, సత్య వతమ్మే వారికి మేడమీదకు పంపుతుంది. ఇరవై నాలుగ్గంటలూ, పకపకలూ, చిక కికలూ, సంగీతాలూ, షోకు చేసుకో డాలతో వారికి కాలం గడుస్తోంది. అన్ని విధాలా హుషారుగా తనను ఆనందింపజేస్తున్న వదళతో కాలం బాగా గడుస్తున్నా, కృష్ణ మూర్తి మనసులో మాత్రం ఇందిర రూపం తొంగిచూస్తుండేది. నటగ స్థానములో ఇందిర లేకపోవడానికి కారణం తనకు రంగడికున్న తెగింపు లేకపోవడమేకదా—అని బాధపడేవాడు.

క్రింది భాగంలో, మునుపు కొట్టుగదిగా వుండే, ఒక మూల గదిని రంగడికీ, ఇంది రకూ పడక గదిగా ఇచ్చింది సత్యవతమ్మ. ఎన్నో ఆశలతో ఆ యింట్లో అడుగు పెట్టిన ఇందిర, తన భర్తకు ఆ ఇంట్లో జరుగుతున్న అన్యాయానికి ఆశ్చర్యపోయింది. తను మునుపు కొంత వింది. కాని ఇప్పుడు కనులారా చూస్తోంది. తన స్థానం ఆ యింట్లో, ఆమెకు కొద్ది రోజులలోనే బోధ పడింది. ఒక దాసీదానికున్న విలువ కూడా తనకు లేదు. ఎంతసేపూ క్రిష్ణమూర్తికీ, అతని భార్యకూ ఏమీ లోటు జరుగుతుందో అని సత్యవతమ్మ కొట్టుకుపోయేది. రంగడు ఏవేళప్పుడు వచ్చి భోంచేస్తాడోనని— ఒక్క ఇందిరకు తప్ప మరెవరికీ అక్కర లేదు. రెండుపూటలా భోజనానికీ, రాత్రి పడకకీ తప్ప రంగడు ఆ యింట్లో కని పించనే కనిపించడు. పగలల్లా ఎక్కడ తిరుగుతాడో ఎవరికీ తెలియదు. ఈ యింటి యజమానైన రంగడికోసం, అందరికీ వడ్డించగా మిగిలిన భోజనం ఒక పళ్లెం మూలో పెట్టి ఒకమూల ఉంచేవారనీ, ఏ ప్రొద్దుములోనో వచ్చి రంగడు అది తిని పోయేవాడనీ తెలుసుకుంది.

కాపురానికి వచ్చిన ఆరు నెలల దాకా ఇందిర, ఇంట్లోని పరిస్థితులన్నీ మౌనస్తా నింటూ, ఓర్పు పట్టింది. కాని ఇక భరించ లేకపోయింది. ఒకనాటి రాత్రి రంగడికి నిద్రలో మెలుకువ వచ్చింది. ప్రక్కకి చూసే సరికి ఇందిర వెక్కివెక్కి ఏడుస్తోంది. రంగడి మనస్సు కరిగిపోయింది. ఇందిరను తన చేతుల్లోకి తీసుకుని కారణమ్మా కారణ మడిగాడు. ఆమె మరింతగా ఏడుస్తూ "మన గతి ఇంతేనా?" అని గట్టిగా ఏడ్చేసింది.

రంగడికంతా అర్థమైంది. తను ఈ ఇంటి వాతావరణానికి అలవాటు పడిపో యాడు. తన హృదయం మొద్దుబారి పోయింది. కాని అది ఇందిరకు ఎంత బాధ కరంగా ఉంటుందో తను గ్రహించలేదు. ఇందిర ఏడ్పుతో తనకు కనువిప్పయింది. ఆమెను ఓదారుస్తూ, ఆమెను కొద్ది రోజులు ఓపిక పట్టమనీ, తొందరలోనే తనీ సమస్యను పరిష్కరిస్తానని చెప్పాడు రంగడు. మంచి ఆలోచనాపరుడుగా, చాలా తెలివితేటలు గలిగినవాడు. కాని మహా సాహసి. దేనినైనా ఎదురించి ఫలితాన్ని పొందే రకం. ఎవ్వరూ చెయ్యలేని కార్యాల్ని చేసి సాధించడంలో తృప్తి పొందుతాడు గాని, అందరూ నడిచే బాటను నడవడాని కిష్టపడడు. అటువంటి స్వతంత్ర వ్యక్తిని స్కూల్లో టీచర్లు గాని, ఇంట్లో తల్లి దండ్రులు గాని, బయట పెద్దలు గాని అభిమానించి దగ్గరకు తియ్యరు. స్కూలు టీచర్లు తమ మాట వినటంలేదనే అక్కసు

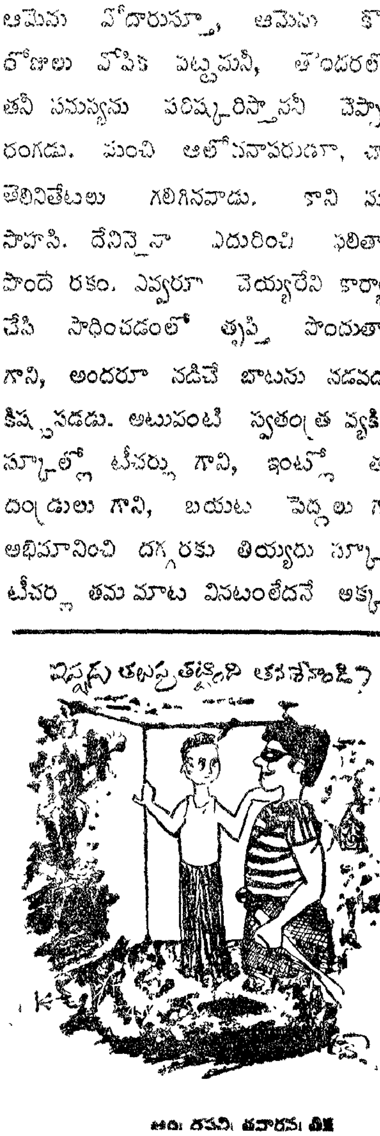

కొద్దీ పరీక్షలు ఫేలు చేస్తారు. తలి దండ్రులు, ఎంతో సంస్కారం ఉంటే తప్ప అటువంటి పిల్లల్ని అర్థం చేసుకుని సరియైన దారిలో పెట్టి ప్రోత్సహించరు. బయటవారు, వాణ్ణి పొగరుబోతనీ, తప్పుడే యనీ అంటారు. రంగడు తప్పుడే కుర్రా ళ్లకు నాయకుడు. స్కూల్లో చదివినంత కాలం, మాష్టర్లనూ, ఆడపిల్లల్నీ తెగ ఏడిపించాడు. వాణ్ణి అదుపులో పెట్టా లని సత్యవతమ్మ ఎంతో ప్రయత్నించి, చివరకు ఏమీ చెయ్యలేక వదిలేసింది. కొన్నాళ్ళు, చదువు మానేసాక, అన్ని దురభ్యాసాలకూ లోనై, రెండు మూడేళ్ళు తెగ తిరిగాడు. మళ్ళీ ఆ దురభ్యాసాలన్నీ మానుకుని మామూలు మనిషై, పెళ్ళి చేసుకున్నాడు. అలా ప్రపంచం అనే గ్రంథాన్ని తాపీగా చదివి వింతలు తెలుసు కునే ఓపికలేక, గబగబ పేజీలు తిప్పి సారాంశాన్ని తెలుసుకున్నాడు. చివరికి వేదాం తము కూడా అబ్బింది. ఏదెలా జరిగితే అలా జరగనీ—అనే స్థితిలో వివాహం చేసు కున్నాడు. భార్యతో ఆర్నెల్లు కాపురం చేశాక, మళ్ళీ—వేదాంతపు మత్తు వదిలి— సామాన్య సంసారయ్యాడు.

అప్పటికి రెండుసార్లు, బిజినెస్ చేస్తా నని సత్యవతమ్మ వద్ద పదివేలదాకా డబ్బు పట్టిగెళ్ళి, తగలెయ్యడంవల్ల, రంగడు మళ్ళీ ఆమెను డబ్బడిగితే చిల్లిగవ్వ ఇవ్వ నంది. గత్యంతరంలేక ఉద్యోగంలోనే చేద దలిచాడు. అదీ, ఆ చుట్టుప్రక్కల ఎక్కడా దొరక్క, దూరపుబంధు వొకాయన బెజ వాడలో ఒక టీ కంపెనీలో సేల్సుమాన్‌గా ఉద్యోగం వేయిస్తే వెళ్ళి చేరాడు.

దత్తపుత్రుడు తనకు శాంతి సౌఖ్యా లను చేకూర్చకపోయినా చెల్లెలి కొడుకైన కృష్ణమూర్తి ద్వారానే తన ముద్దు ముచ్చ టలు తీర్చుకుంటూ కాలం గడపసాగింది సత్యవతమ్మ. ఆమెకు తను చెప్పినట్లు నడుచుకుంటున్న కృష్ణమూర్తే రంగడికన్నా ముఖ్యు డనిపించింది. కాని, తనకు పెత్తల్లి నాశయిస్తేనే కాని, కాలం గడవదని చిన్న తనంలోనే గ్రహించి, మనసులో యిష్టం ఉన్నా లేకపోయినా, పెత్తల్లి చెప్పినట్లు

వినకపోతే తనొక అనాధననీ, నిరాశ్రయురాల
వనీ, వేరే గత్యంతరంలేక, కృష్ణమూర్తి
తన నాశ్రయించాడని ఆమె తెలుసుకోలేదు.
సత్యవతమ్మ చెల్లెలు తన కొడుకును
దత్తత చేసుకుంటా రనుకుంది—అక్కా,
బావానూ. కాని వాళ్లు రంగణ్ణి దత్తత చేసు
కున్ననాడే, తమకా యింట్లో స్థానం లేదని
గ్రహించారు కమలా, కృష్ణమూర్తీను.
వారికి చేతనయినదల్లా పెత్తల్లిని పూర్తిగా
లొంగదీసుకని తమ పబ్బం 'గడుపుకోవ
టమే. ఎంత తెలివైనవారైనా, పొగడ్తకు
లొంగడం లోకంలో ఉన్నదే. సత్యవతమ్మ
కూడా అలాగే లొంగిపోయింది. తనంటే
కృష్ణమూర్తికీ, కమలకూ ఎంతో అభి
మాన మనుకుంది.

కాలగర్భంలో ఇరవైయ్యేళ్లు కలిసి
పోయాయి.

కృష్ణమూర్తి ఆరుగురు పిల్లల తండ్రి
య్యాడు. ఈ ఇరవైయ్యేళ్లలోనూ సత్య
వతమ్మ ఆస్తంతా, ఒక్క మేడ తప్ప
పూర్తయినట్లే. ఆమెకు వృద్ధాప్యం
వచ్చింది. తియ్యగానే కబుర్లు చెప్తూ,
ఇంట్లో నౌకర్ల సందర్నీ మానిపించి సత్య
వతమ్మకి వంట అప్పగించింది సరళ. మున
పటిలా ఆదరంగా పలకరించడం మానే
శాడు కృష్ణమూర్తి. మేడను చాలాకాలం
క్రిందటే రంగడి పేర రాసింది. అందు
వల్ల ఇక ఆమెవద్దనుండి తమకు ముట్టే
దేమీ లేదని గ్రహించారు కృష్ణమూర్తి
కుటుంబం. ఆమెను ఎలా వదుల్చుకోవాలా
అని ఆలోచించసాగారు. ఇంటిల్లిపాదీ ఆమెను
ఆమెను, సన్నసన్నగా విసుక్కోవడం ప్రారం
భించారు. నడుం వంగిపోయినా, దేహం వడి
వడిలిపోయినా, అలాగే సాగుతూ వంటచేసి
పెడుతూంటే, మనవలు వంట బాగులేదని
నానామాటలూ అనేవారు.

అప్పుడు ఆరోజు విపరీతమైన చలి
జ్వరం వచ్చింది. ఈమధ్య ఆమెకు అడపా
దడపా సుస్తీ చేస్తూనే ఉంది. ఇంట్లో
ఒకమూల దుప్పటి కప్పుకుని పడుకుంది.
ఆరోజు వంట చేసుకోవడానికి సరళ ఎంత
బాధపడిపోయిందో, భర్తతో చెప్తూ, తెగ
విసుక్కుంది. ఆమెను దగ్గరకు వచ్చి
పలకరించనైనా పలకరించలేదు—కృష్ణ

ఆమెచేత సకల చాకిరీ చేయించుకున్న
ఆమె మనవలలో ఒక్కరు కూడా, వచ్చి
మంచినీళ్లయినా ఆమె కివ్వలేదు. సాయం
కాలమైనా ఆమె పడుకునే ఉండేసరికే
సరళకు కోపం వచ్చింది. ఇహ అప్పటికి
తనే వండాలన్నమాట.

కరెంటు లేకపోవడంవల్ల ఇల్లంతా
చీకటిగా ఉంది. వంటయింట్లో ఎంతసేపు
వెతికినా అగ్గిపెట్టె కన్పించలేదు. కుర్రవా
ణ్నొకణ్ని అగ్గిపెట్టెకోసం పంపి, తను
గదంతా తడుముతోంది. మనస్సులోని
అక్కసంతా బయటికి వచ్చేసింది. ఆ సమ
యంలో, “ఈవిడొక్కర్తీ మా నెత్తి
మీదకి, మాటాడితే మూలుగుతూ పడకే
స్తుంది. ఎంతో పెద్ద అభిమాన మున్న
దానిలా మమ్మల్ని వదలదు. 'నీ కొడు
కింటికి పోవమ్మా' అంటే, ఇక్కడే తిష్ట
వేసింది. ఆయన అంతకన్నాను. ఈవిడేదో
మనకి చేసేసినట్లు మాట్లాడుతారు.
ఇన్నాళ్లూ ఈవిణ్ని తిండి పెట్టి పోషిం
చాము; ఇహ చాలు! ఇంతతో ఈ పీడ
విరగడైతే బావున్ను. ఏం? ఆ కొడుకు
వచ్చి తీసికెళ్లకూడదూ? ఇంకా మమ్మల్నే
ఏడిపించాలా? ఈ రోజుల్లో ఒక మని
షికి తిండి పెట్టడం ఎంత కష్టం!”
అని సరళ అంటూంటే హఠాత్తుగా
లైట్లు వెలిగాయి.

వెంటనే ఆమెకు కన్పించిన దృశ్యంతో
ఆమె నిశ్చేష్ట అయింది. సత్యవతమ్మ
మంచం దగ్గర, కూచుని ఆమె తల రాస్తు
న్నాడు రంగడు. చీకటిలో అతని రాక గమ
నించలేదు: అన్న మాటలన్నీ వినాలనాడు.
ఏం చెయ్యాలో తెలియక, కొద్ది సెక
నులు అలా నిలబడి, తరువాత గబగబా
మేడమీదకి వెళ్లి, కృష్ణమూర్తితో,
రంగడు వచ్చాడని చెప్పింది.

కృష్ణమూర్తి మేడ దిగి వచ్చాడు.
రంగణ్ణి చూసి “ఎప్పుడొచ్చావ్?” అని
అడిగాడు. దానికి సమాధానంగా రంగడు
“ఇప్పుడే.” అన్నాడు, అతనివైపు ఉదా
సీనంగా చూస్తూ. ఇద్దరి చూపులూ ఒక
సారి కలిశాయి.

కొద్ది సెకనులు కళ్లు కళ్లతో సంభా
షించాయి. రంగడు, మునుపెప్పుడూ
కృష్ణమూర్తి ఎదుట నిల్చి మాట్లాడేవాడు
వాడు. కృష్ణమూర్తి వస్తూంటే తప్పు
కునేవాడు. ఆ రోజులు వేరు. అప్పుడు
కృష్ణమూర్తి పెద్దమనిషి, రంగడు రవుడీ,
కృష్ణమూర్తి బుద్ధిమంతుడు, రంగడు
పోకిరి. ఇప్పుడు ఇద్దరి స్థితులూ మారాయి.
రంగడు కూడా పెద్దమనిషే. రంగడి
లోపాలు అందరికీ తెలుసు. ఇప్పుడు
కృష్ణమూర్తి తత్వం కూడా అందరికీ తెలి
సింది. ప్రక్క యింటి రత్తమ్మ, తన
కోడలిచేత రంగడి పెళ్లానికి ఉత్తరం
రాయించింది. అందులో యిక్కడ సత్య
వతమ్మ పడ్తున్న అగచాట్లన్నీ వర్ణించింది.
తొందరగా వచ్చి రంగడు తీసుకువెళ్తే
ఆఖరి క్షణాల్లోనైనా సత్యవతమ్మ సుఖ
శాంతులు పొందుతుందని తెల్పింది.

అది చదివిన వెంటనే రంగడు బయ
ల్దేరి వచ్చాడు.

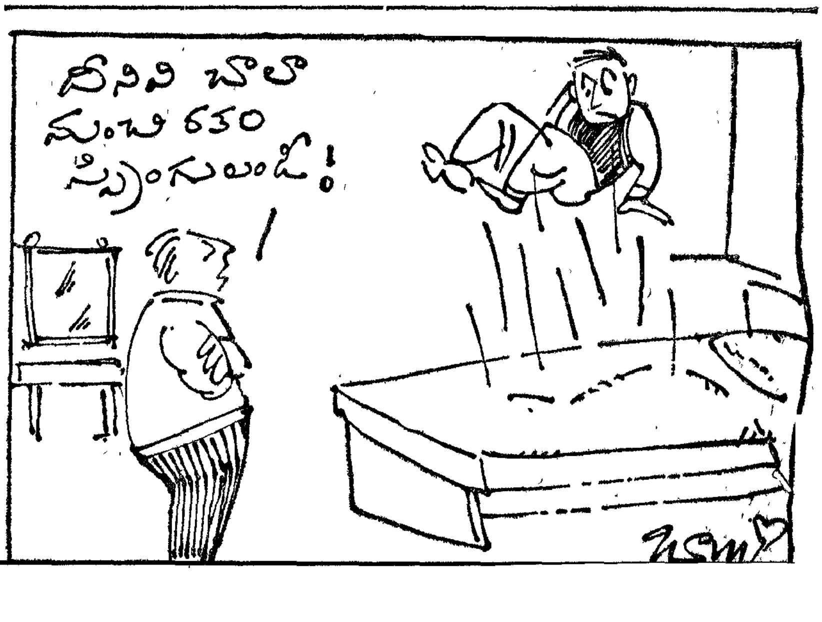

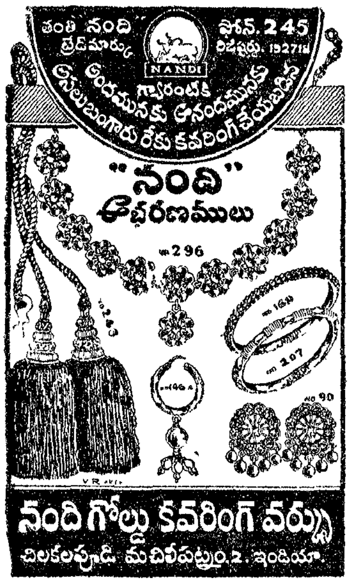

అనుబంధం

"కృతఘ్నుడా ! ఇదా నీ అన్నదాతకు నువ్వు చేసే ప్రత్యుపకారం ?" అన్నట్లు రంగడి చూపులకు తట్టుకోలేక తన మొహం ప్రక్కకి తిప్పుకున్నాడు కృష్ణమూర్తి. తప్పుచేసినవాడి మనస్తత్వం ప్రతిఫలిస్తున్న కృష్ణమూర్తి మొహం చూస్తూ "అమ్మని తీసుకువెళ్ళామని వచ్చా" నన్నాడు, రంగడు. సన్నగా, ఎర్రగా, గాలితో తేలిపోతున్నట్లుండే రంగడు ఇప్పుడు బాగా లావయ్యాడు. కొద్దిగా పొట్ట వచ్చింది. అతని చిన్న కళ్లు మునుపు బిలిపిగా పక్క చూపులు చూస్తుండేవి. ఇప్పు డవి తీక్షణంగా ఎదుటివారిని పరిశీలిస్తున్నాయి. పంచె కట్టుకుని, లాల్చీ వేసుకుని, దానిమీద సిల్కు కండువా వేసుకున్న రంగణ్ణి చూస్తుంటే, తన తప్పులమీద తీర్పివ్వ బోతున్న జడ్జిలా కన్పించాడు కృష్ణమూర్తికి. "సరే" నన్నాడు.

వెంటనే రిక్షా పిలిపించి, రంగడు ఆమెను అందులో కూర్చోపెట్టి స్టేషనుకు తీసుకు వెళ్ళాడు. తమ పీడ విరగడైందని సరళా, ఆమె పిల్లలూ సంతోషించారు. కృష్ణమూర్తి మవునంగా ఊరుకున్నాడు.

తల్లిని తన యింటికి తీసుకువచ్చి డాక్టరు చేత మందిప్పించి తనూ, ఇందిరా పరిచర్య చేసి ఎలాగైతేనేం వారంరోజుల్లో ఆమెకు స్వస్థత కలిగేటట్లు చేశారు. సత్యవతమ్మ మెల్లిగా కోలుకుంది. ఇందిర ఆమెను కంటికి రెప్పలా చూసుకుంటోంది. మనిషి బాగా శుష్కించి నీరసించిపోవడంవల్ల ఏ పనీ చెయ్యలేకపోయేది. కోడలు తనకు అన్ని విధాలా సేవ చేస్తుంటే, ఆమె ఎంతో ఆనందించింది. ఇందిర కూడా అత్తగారికి, కృష్ణమూర్తి చేసిన అన్యాయానికి వాళ్లను నిందిస్తూ, తన శాయశక్తులా ఉపచర్య చేసింది. వాళ్ళు సత్యవతమ్మను పెట్టిన హింసలూ, వాళ్ల కృతఘ్నతా, స్వార్థపరత్వం అన్నీ తమకు తెలిసాయని రంగడూ, ఇందిరా అంటూంటే సత్యవతమ్మ విని ఊరుకునేది.

ఒక్కొక్కప్పుడు భర్తతో ఇందిర అనేది, "మీకు ఇంత అన్యాయం చేసిన తల్లిని మీరు కాబట్టి ఆఖరి దశలో ఆదరిస్తున్నారుగాని మరొకరెవరూ ఆదరించరు". దానికి జవాబుగా రంగడు, "అన్నయ్యకే బాగా సుఖం మప్పి అన్యాయం చేసిందను కుందాం. నేను కష్టాలలో పెరగడంవల్లనే జీవితాన్ని అర్థం చేసుకుంటున్నాను. ఒకవిధంగా ఆవిడ నా కుపకారమే చేసిందనుకో" అనే వాడు. ఇందిర వెటకారంగా నవ్వేది.

దత్తపుత్రుడి అభిమానానికీ, కోడలి మంచిబుద్ధికీ సత్యవతమ్మ ఎంతో సంతోషించింది. సరళకు, ఇందిరలో మంచితనం లేశమైనా లేదంటూండేది. ఇప్పటికైనా తనకు చేసిన అన్యాయానికి ఆమె పశ్చాత్తాపడు తూంటుందని ఇందిర అనుకునేది.

మరొక రెండు నెలలు గడిచాక మళ్ళీ సత్యవతమ్మకు హఠాత్తుగా జబ్బు చేసింది. విపరీతమైన జ్వరం, పలవరింతలతో ప్రారంభమైంది. ఒక పూటంతా పరీక్షచేసి, మందిచ్చాక, ఆమెకు ఆరోజు గడవదని డాక్టరు చెప్పాడు. గంటలలో ఉందని, అప్పులందరికీ తెలియబర్చమని చెప్పాడు. ముఖ్యంగా ఆ ఉదయంనుంచి 'ఆమె "కృష్ణా" "కృష్ణా" అని పలవరిస్తోంది. కాబట్టి ఆయనను పిలి పించమన్నాడు.

రంగడు కృష్ణమూర్తికి టెలిగ్రాం ఇచ్చాడు.

సాయంకాలం దగ్గరనుంచి ఎగశ్వాస ప్రారంభమైంది. మూసిన కన్ను, అప్పు డప్పుడు తెరచి, ఎవరికోసమో చూస్తుం డేది. చుట్టూవున్న రంగణ్ణి, ఇందిరనూ ఇతర బంధువులనూ, స్నేహితులనూ కాక, ఎక్కడో శూన్యంలోకి చూస్తూండేది. శ్రీకాకుళం వైపునుండి వచ్చే రైళ్లన్నీ వెళ్ళి పోయాయి. రాత్రి తొమ్మిదయింది. ఒక్క సారి కళ్ళు తెరిచింది. రంగడివైపు చూసింది. అతను దగ్గరకు వచ్చాడు. మెల్లిగా, హీన స్వరంతో, "కృష్ణ...డు...రా...లే...దా?" అని అడిగింది. రంగడు తలవూపాడు. అదే సమయంలో "పెద్దమ్మా!" అని కేకేస్తూ, కృష్ణమూర్తి వచ్చి ఆమె చేతుల్లో వాలాడు. ఆమె ప్రాణం అనంత వాయువుల్లో కలిసి పోయింది. కృష్ణమూర్తి గుండెలు బాదుకుని ఏడుస్తుంటే, రంగడు నిశ్చేష్టుడై శూన్యం లోకి చూడసాగాడు. ●